

Suomen Rehtorit ry
Iso Roobertinkatu 9 c 27, 00120 Helsinki
p. 010 320 0070, f. 010 320 0079
www.surefire.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

Suomen Rehtorit ry kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua kantansa Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta ja antaa seuraavan lausunnon:

Pidämme kehittämissuunnitelmassa esitettyä kokonaisnäkemystä koulutustakuusta hyvänä ja perusteltuna. Opiskelun nivelvaiheiden tukeminen, opiskelijan ohjaaminen ja opintojen keskeyttämisen vähentäminen ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä tavoitteita.

Koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelma sekä monet perusopetukseen esitetyt – varsinkin eräiden erityisryhmien tukemiseen liittyvät - ehdotukset ovat niin ikään merkittäviä. Yhteiskunnan monikulttuuristumiseen liittyviä koulutuspoliittisia ehdotuksia on niitäkin runsaasti, joskin aikuiskoulutuksen osalta olisimme kaivanneet tässä kohdin enemmän konkreettisia ehdotuksia.

Valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa olisi tärkeää painottaa kuntien ja koulujen tasavertaisia edellytyksiä tarjota opetusta. Esimerkiksi opetussuunnitelman uudistuksessa mainittu kieliohjelmien monipuolistaminen tulee olemaan hyvin haasteellinen tehtävä. Painotukset ryhmäkokojen pienentämiseen ja tehostetun sekä erityisen tuen riittävään resurssointiin ovat oikeansuuntaisia toimenpiteitä. Laatutyön tukeminen koulutuksin ja kehittämismäärärahoihin on perusteltua, laatukriteerien käyttöönotto vaatii pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työskentelyä kouluissa ja opetustoimessa, jotta tuloksia saadaan aikaan.

Lukiokoulutuksen kokonaisuus on annetussa suunnitelmassa hyvin suppea. Suunnitelmassa on jäänyt vähälle huomiolle lukion kehittämistoimenpiteitä valmistelleen työryhmän muistiossa (käytetään myöhemmin nimeä kehittämistyöryhmä) tekemät esitykset lukion kehittämisestä. Esitetyn opetussuunnitelma ja tuntijako aikataulun kanssa ne hidastavat lukio-opetuksen muutostarpeita.

Väestön koulutustaso ja osaaminen

Kannatamme koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman käynnistämistä. Sukupuolten välisen tasa-arvon ohella ohjelmassa tulee kiinnittää huomiota koulutuksen alueelliseen saavutettavuuteen. Tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla on suuri (lähinnä ammatillisen koulutuksen) koulutuspaikkojen vaje. Tilanne on kestävä koulutuksellisen tasa-arvon kannalta ja siksi toisen asteen koulutuksen aloituspaikkoja on tuntuvasti lisättävä pääkaupunkiseudulla.

Suomen Rehtorit ry
Iso Roobertinkatu 9 c 27, 00120 Helsinki
p. 010 320 0070, f. 010 320 0079
www.surefire.fi

Varhaiskasvatus

Valmistellaan varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuslain sisältöä tulee tarkastella kasvun ja oppimisen kokonaisnäkökulmasta siten, että varhaiskasvatus- ja perusopetuslaki muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.

Esiopetusta koko ikäluokalle

Tarkasteltaessa esiopetuksen velvoittavuutta tulee kiinnittää huomiota joustavan esi- ja alkuopetuksen kokonaisuuteen.

Perusopetus

Valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa olisi tärkeää painottaa kuntien ja koulujen tasavertaisia edellytyksiä tarjota opetusta. Esimerkiksi opetussuunnitelman uudistuksessa mainittu kieliohjelmien monipuolistaminen tulee olemaan hyvin haasteellinen tehtävä. Painotukset ryhmäkokojen pienentämiseen ja tehostetun sekä erityisen tuen riittävään resurssointiin ovat oikeansuuntaisia toimenpiteitä. Laatutyön tukeminen koulutuksin ja kehittämismäärärahoihin on perusteltua, laatukriteerien käyttöönotto vaatii pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työskentelyä kouluissa ja opetustoimessa, jotta tuloksia saadaan aikaan.

Oppimisympäristöt

Koulujen oppimisympäristöjen tulee olla ajanmukaiset kaikkialla. Kouluihin fyysisinä oppimisympäristöinä tulee kiinnittää huomattavasti nykytilaa enemmän huomiota. Maassamme on edelleen aivan liikaa home-, kosteus- ja sisäilmaongelmien kanssa kamppailevia kouluja. Myös koulujen tekninen oppimisympäristö, tieto- ja viestintätekniisten ratkaisujen määrätietoinen kehittäminen edellyttää valtiolta merkittäviä taloudellisia panostuksia, mikäli halutaan turvata korkea tulevaisuuden osaamistaso ja estää eriarvoisuuden lisääntyminen oppilaitosten välillä.

Oppilaan tukeminen kohdat 37-41

Oppilaan tehostetun ja erityisen tuen toimeenpanoon liittyvien rakenteiden toimivuus tulee taata riittävin resurssein. Järjestelmän tulee pystyä reagoimaan nopeasti esim. tilanteissa, joissa oppilas ei ole koulukuntoinen takaamalla hänelle tilanteen arviointi ja opetuksen jatkuminen keskeytyksettä. Samoin koulun ulkopuoliset tukitoimet tulee saada käyttöön ilman kohtuutonta viivettä tasapuolisesti asuinkunnasta riippumatta.

Perusasteen oppilashuollossa on puutteita. Koulujen oppilashuoltotyötä tekevän henkilöstön mitoituksista on suosituksia mm. sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2004 antamien kouluterveydenhuollon henkilöstön laatusuosituksessa sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisussa Hyvinvoinnin ja terveydenhuollon edistäminen perusopetuksessa 2009.

Keskeisenä ongelmana on valtakunnallisesti näihin suosituksiin nähden oppilashuoltotyötä tekevän henkilöstön selkeä alimitoitus, jopa täydellinen puuttuminen joissakin kunnissa. Hiljattain tapahtunut perusopetuslain muutos edellyttää koulujen oppilashuollosta vastaavien henkilöiden aiempaa merkittävästi suurempaa panostusta opiskelun tuen kolmiportaisuuden toteuttamiseen liittyvien asioiden valmistelussa, käsittelyssä, päätöksenteossa sekä toimeenpanossa. Oppilashuollon kehittämiseen on viimeisemmäksi kiinnittänyt huomiota oikeuskansleri Jaakko Jonkka, joka 8.2.2011 antamassaan selvityspyynnössä pyytää opetus- ja kulttuuriministeriötä antamaan selvityksen, miten voidaan tutkimuksen osoittamalla, kuntien oppilashuoltoon suuntaamalla voimavaroilla ja laatusuosituksiin perustuvalla valtakunnallisella ohjauksella saavuttaa perusopetuslain edellyttämä riittävä ja valtakunnallisesti yhdenvertainen oppilashuolto.

Tavoitteet, tuntijako ja opetussuunnitelmat uudistetaan

Koulujen eriytymisen estäminen tulisi linjata valtakunnallisesti. Ratkaisujen tulisi olla pitkäaikaisia esim. tukipalveluiden kehittämisessä ja resursoinnissa. Aihekokonaisuuksien roolia tulisi pohtia. Erityisesti sosiaalisten taitojen kehittäminen tulisi kirjata laajemmin opetussuunnitelmaan.

Ryhmäkokoja pienennetään

Ryhmäkokojen pienentäminen on keskeinen tavoite, joka tulisi mahdollistaa perusrahoituksen kautta pitkäjänteisesti suunniteltuna ja toteutettuna. Opetusryhmien muodostamisen tulisi olla joustavaa laatukriteerit huomioon ottaen.

Laatukriteerit tukemaan koulujen toimintaa

Laatukriteerien niveltäminen opetussuunnitelmatyöhön tulisi kirjata.

Turvallinen koulupäivä

Aamu- ja iltapäivätoiminnan ja esiopetuksen jälkeisten päivähoitopalveluiden yhteistyömahdollisuuksia on kehitettävä.

Perusopetuksen tehostetun ja erityisen tuen toimeenpanoa tuetaan

Valtionavustuksen jatkumisen merkitys on tärkeää tulevina vuosina todellisten muutosten aikaansaamiseksi.

Oppilaiden emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen kehittymistä tuetaan

Opetussuunnitelmaan tulisi kirjata sosiaalisten taitojen kehittyminen ja tukeminen laajemmin ja pohtia myös aihekokonaisuuksien roolia tästä näkökulmasta.

Suomen Rehtorit ry
Iso Roobertinkatu 9 c 27, 00120 Helsinki
p. 010 320 0070, f. 010 320 0079
www.surefire.fi

Sairaalaopetusta ja huostaan otettujen lasten opetusta parannetaan

Erityisesti tunne-elämään tai sosiaalisiin ongelmiin liittyvät haasteet opetuksen järjestämisessä edellyttävät vahvaa moniammatillista työskentelyä ja erityisen joustavia opetusjärjestelyjä. Sairaalaopetuksella on tässä keskeinen rooli, mutta on tärkeää löytää myös mahdollisuuksia sairaalaopetuksen ja perusopetuksen väliltä hyödyntäen avohoidon palveluita ja sairaalaopetuksen asiantuntemusta.

Kansainvälistyminen vahvuutena

Tavoitteena tulisi olla kansainvälinen kokonaiskehittäminen yhteistyön viemisessä verkostoitumisen suuntaan. Verkostoitumisessa tulee hyödyntää myös oppimisympäristöjä ja verkkotyökaluja. Kansainvälistyminen tulee ottaa huomioon koulun toimintakulttuurissa ja oppisisällöissä.

Toimintaympäristön haasteet huomioidaan

Toimintaympäristöä kuvaavien mittareiden määrittelyssä tulee kustannustekijöissä huomioida myös pienten kuntien rinnalla suurten kuntien erityisiä kustannustekijöitä, kuten erilaisten lieveilmiöiden keskittyminen, väestön muuttaminen palveluiden ääreen ja palveluiden tarjonta, väestön suhteellisesti suurempi tuen tarve.

Toisen asteen koulutus

Ohjauksen kehittämiseen ja opiskeluhoollon laajentamiseen liittyvät ehdotukset ovat hyviä. Erityisesti säädettäväksi ehdotettu laki opiskeluhoollosta on tärkeä ehdotus jo koulutuksellisen tasa-arvonkin näkökulmasta.

Nähtäväksi jää, tuleeko ehdotettu toisen asteen koulutuksen rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelma merkitsemään muutakin kuin oppilaitosten lakkauttamisia ikäluokkien pienenytessä. Tässä kaivattaisiin innovatiivisia ratkaisuja mekaanisten lakkauttamisten sijaan. Ehdotukset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyön lisäämisestä sekä joustavien koulutuspolkujen luomisesta jäävät ilmaan konkretian puuttuessa. Kannatamme selvityksen tekemistä oppimateriaalimaksujen poistamisen edellytyksistä toisen asteen koulutuksessa.

Opiskeluhoolto

Opiskeluhoollon kehittäminen toisen asteen koulutuksessa ja varsinkin lukiossa on tärkeää. Laki opiskeluhoollosta parantaisi merkittävästi alueellista eriarvoisuutta ja määrittäisi resurssien suuntaamista. Oppilaitosten tasolla tulisi korostaa sitä, että opiskelijahuolto kuuluu koko henkilöstölle; opettaja, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, rehtori, muu henkilökunta. Riittävä resurssointi terveydenhoitajan, psykologin, kuraattorin sekä erityisopettajan tehtäviin parantaisi ennaltaehkäisevää työtä.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen kokonaisuus on annetussa suunnitelmassa hyvin suppea. Suunnitelmassa on jäänyt vähälle huomiolle lukion kehittämistoimenpiteitä valmistelleen työryhmän muistiossa (käytetään myöhemmin nimeä kehittämistyöryhmä) tekemät esitykset lukion kehittämisestä. Esitetyn opetussuunnitelma ja tuntijako aikataulun kanssa ne hidastavat lukio-opetuksen muutostarpeita.

Esitämme, että lukion opetussuunnitelman ja tuntijaon valmistelu aloitetaan vuoden 2012 aikana ja sitä viedään eteenpäin samanaikaisesti perusopetuksen opetussuunnitelman ja tuntijaon valmistelun kanssa. Lukion opetussuunnitelman valmistelun myöhentäminen ei ole mielestämme perusteltua etenkin, kun OKM:n asettaman lukion kehittämistyöryhmän loppulausunto vuodelta 2010 antaa siihen erinomaiset lähtökohdat.

Lukion kehittämisen tulee perustua opetussuunnitelmaan ja tuntijakoon. Valmisteilla olevassa suunnitelmassa pääpaino on liiaksi ylioppilastutkinnon muutoksilla, joille ei löydy tällä hetkellä opetussuunnitelmallisia perusteita.

Lukion opetussuunnitelman sisältöjen tulee tukea opiskelijan akateemisia jatko-opintoja ja korkeakouluopintoja yleissivistävien tietojen lisäksi erilaisilla taidoilla ja valmiuksilla.

Suunnitelmassa mainitut työelämäorientaatio ja toisen asteen yhteistyön kehittäminen eivät riitä lukiokoulutuksen sisällöllisiksi kehittämissuunniksi. Esitämme, että tietoyhteiskuntataitojen ja kansainvälisyyden osuus nousee vahvemmin esille lukion kehittämisessä.

Toisen asteen nivelvaihe peruskoulun ja lukio- tai ammatillisen koulutuksen välillä tulee ottaa osaksi kehittämistavoitteita (esimerkiksi perusopetuksen lisäopetus, ns. 10. luokkaopetus siirretään toiselle asteelle ja tätä opetusta kehitetään niin, että suorituksia voidaan lukea hyväksi myöhemmissä toisen asteen jatko-opinnoissa joko lukiossa tai ammatillisissa opinnoissa).

Uuden, koko lukion oppimäärää mittaavan, ylioppilaskokeen tuominen tutkintoon ei ole perusteltua. Ylioppilastutkinto lukion päättötutkintona mittaa opiskelijoiden yleissivistystä. Nykyinen sirpaleinen tuntijako ei millään tavoin puolla esitetyn kaltaista uutta ylioppilaskoetta. Epäselväksi jää, olisiko uusi ylioppilaskoe kaikille pakollinen vai valinnainen koe. Emme näe tarkoituksenmukaisena koepäivien lisäämistä tai opiskelijan ylioppilastutkintoonsa sisällyttämien kokeiden valinnaisuuden kaventamista.

Ylioppilastutkintoon sisältyvien kokeiden oppiainekohtaista vertailtavuutta tulee edelleen kehittää, jotta opiskelijoiden tasavertaisuus toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla eri tutkintokerroilla. Oppiaineiden välisen kokeiden vertailun näemme keinotekoisena ja se voi johtaa siihen, että oppiaineet jakautuvat ns. tärkeisiin ja vähemmän tärkeisiin aineisiin. Yliopistojen tulee ottaa ylioppilastutkinnon arvosanat käyttöön omissa valintaperusteissaan, kuten tutkinnon aiemman uudistamisen yhteydessä on sovittu.

Suomen Rehtorit ry
Iso Roobertinkatu 9 c 27, 00120 Helsinki
p. 010 320 0070, f. 010 320 0079
www.surefire.fi

Pyrkimys opiskelijoilta perittävän tutkintomaksun alentamiseen on kannatettava. Ylioppilastutkintolautakunnan rahoittamisessa on kuitenkin huomioitava, että se mahdollistaa korkeatasoisen tutkintotoiminnan jatkumisen ja kehittämisen. Tietotekniikan käyttämisestä ylioppilastutkinnossa tulee tehdä tällä hallituskaudella selkeät päätökset ja aikataulu. Asian tulee edetä yhdessä lukion opetussuunnitelman ja tuntijaon uudistamisen yhteydessä.

Lukiokoulutuksen rahoituksen uudistamisessa on tarpeellista saada aikaan yleistä tasokorotusta, jota tuetaan monipuolisesti rakennetulla tuloksellisuusrahoituksella. Tuloksellisuusrahoituksen mittariston tulee myös tukea lukionkoulutuksen tasa-arvoista saavutettavuutta.

Lukiokoulutuksen järjestämismalleissa tulee huomioida koulutuksellinen tasa-arvo ja koulutuksen rahoituksen riittävyys. Järjestämismallien muutosten lähtökohtana tulisi olla se, että lukiokoulutuksen järjestäminen voidaan aidosti kattaa saatavilla valtionosuuksilla.

Aikuisopiskelun omaleimaisuuden turvaaminen lukiokoulutuksessa on myönteinen asia, vaikka konkreettiset ehdotukset puuttuvat. Oma tuntijako aikuisten lukiokoulutuksessa sekä omat opetussuunnitelman perusteet on luontevin tapa toteuttaa tämä tavoite. Mikäli mahdollinen rahoitusperusteisiin sisällytettävä tulosrahoitusosuus tulee koskemaan myös aikuislukioita, siihen on kehitettävä omat kriteerit.

Aikuiskoulutus

Kannatamme luonnoksessa esitettyjä aikuiskoulutuksen kehittämiseen liittyviä ehdotuksia. Erityisen mielenkiintoinen on ehdotus kansalaisen henkilökohtaisen aikuiskoulutustilin käyttöönotosta. Huomautamme, että luonnoksessa mainitaan aikuisille tarjottavien yleissivistävien opintojen antajiksi ainoastaan vapaan sivistystyön oppilaitokset. Kuitenkin aikuislukioilla ja – linjoilla on erittäin merkittävä rooli tässä suhteessa.

Aikuisten perusopetuksesta ei ole mitään mainintaa KESU-luonnoksessa. Perusopetuksen kysyntä on voimakkaasti kasvanut maahanmuuttajien määrän kasvun myötä. Aikuislukioiden tarjoamalla aikuisten perusopetuksella on siten merkittävä rooli koulutuksellisen tasa-arvon sekä syrjäytymisen ehkäisyn kannalta. Aikuisten perusopetuksen tilastointipäiviä tulee muuttaa niin, että valtionosuuden perusteena olevan opiskelijamäärän laskenta tapahtuu kaksi kertaa vuodessa kuten aikuisten lukiokoulutuksessa.

Suomen Rehtorit ry
Iso Roobertinkatu 9 c 27, 00120 Helsinki
p. 010 320 0070, f. 010 320 0079
www.surefire.fi

Opettajat ja muu henkilöstö

Opettajakoulutuksen määrällisestä ja laadullisesta kehittämisestä tulee pitää huolta tulevilla kehittämissuunnitelmakaudella. Kehittämissuunnitelmassa esille tuotu oppilaan ja opiskelijan ohjaus ja uusien taitojen oppiminen vaativat opettajakoulutuksen sisällöllistä kehittämistä. Myös opettajien didaktisiin taitoihin tulee jatkossa kiinnittää entistä suurempaa huomiota. Koulunjohtamisen näkökulmasta opettajaopintoihin tulee liittää johtamiskoulutusta, joka antaa uusille opettajille syvällisemmän näkemyksen rehtorin työstä, vahvistaa heidän rooliaan oppimisen johtajana ja luo edellytykset rehtorien rekrytoimiselle.

Opettajien opetusteknologian pedagogiset ja tekniset käyttötaidot tulisi päivittää nykyajan vaatimuksia vastaaviksi.

Opettajien didaktisten taitojen merkitystä pitää korostaa jo opiskeluaikana ja huomioida asia myös täydennyskoulutuksessa.

Opettajien peruskoulutuksen painopisteenä ovat tuen tarpeessa opiskelevien oppilaiden opettaminen (ei siis erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opettaminen, koska painopisteen tulee kattaa myös tehostettu ja yleinen tuki) ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

Opintotuki

Aikuisten lukiokoulutuksessa tutkintotavoitteisesti opiskelevien opintososiaaliset edut tulee selvittää. Opinto- ja matkatuki ovat halpa keino edistää koulutus-/yhteiskuntatakuun toteutumista ja opintojen keskeyttämistä.

Hallitus
Suomen Rehtorit ry